

4.2 Porovnanie hodnotiacich kritérií a indikátorov kvality – identifikácia prvkov škótskeho rámca nad rámec slovenského systému

Škótsky systém hodnotenia kvality škôl je založený na národnom rámci **How Good Is Our School? (HGIOS4)**, ktorý prepája sebahodnotenie školy, externú evaluáciu a plánovanie rozvoja školy. Na rozdiel od slovenského systému nie je hodnotenie chápané iba ako kontrolný mechanizmus, ale ako kontinuálny proces zlepšovania kvality založený na dôkazoch a profesionálnej reflexii pedagogických zamestnancov.

1. Oblasť: Sebahodnotenie školy ako základ systému kvality

Najvýraznejším rozdielom oproti slovenskému systému je centrálné postavenie sebahodnotenia školy.

Prvky nad rámec ŠŠI:

1. Integrovaný národný rámec sebahodnotenia

Škótsko využíva jednotný rámec HGIOS4, ktorý slúži školám ako nástroj na pravidelné hodnotenie vlastnej činnosti, identifikáciu silných stránok a plánovanie rozvojových opatrení.

V slovenskom systéme je sebahodnotenie školy legislatívne zakotvené, avšak neexistuje jednotný národný metodický rámec s presne definovanými indikátormi kvality.

2. Cyklický proces zlepšovania založený na dôkazoch

Škótske školy systematicky pracujú v cykle:

- zhromažďovanie dôkazov,
- analýza údajov,
- identifikácia oblastí rozvoja,
- prijímanie opatrení,
- následné vyhodnotenie efektov.

V slovenskom systéme sa využívanie výsledkov sebahodnotenia pri plánovaní rozvoja školy explicitne nehodnotí.

3. Triangulácia dôkazov

Škótske školy pri hodnotení kvality kombinujú:

- výsledky žiakov,
- pozorovania vyučovania,
- názory žiakov, rodičov a zamestnancov.

Takýto princíp triangulácie dôkazov nie je v slovenskom systéme explicitne definovaný ako súčasť hodnotiaceho rámca.

2. Oblasť: Využívanie dát pri riadení školy

Škótsky systém kladie významný dôraz na rozhodovanie založené na dátach.

Prvky nad rámec ŠŠI:

1. Systematická analýza vzdelávacích výsledkov

Školy pravidelne analyzujú:

- dosiahnuté výsledky žiakov,
- trendy vývoja výkonu,
- rozdiely medzi skupinami žiakov,
- dopady prijatých opatrení.

Slovenský systém sleduje výsledky vzdelávania, avšak využitie dát ako nástroja strategického riadenia školy nie je samostatným indikátorom kvality.

2. Prepojenie hodnotenia s plánovaním rozvoja školy

V Škótsku sú výsledky analýz priamo prepojené s plánmi zlepšovania školy (School Improvement Plan).

V slovenskom prostredí sa existencia plánov rozvoja školy sleduje, ale ich priame prepojenie na analyzované dôkazy nie je predmetom samostatného hodnotenia.

3. Oblasť: Zapojenie žiakov do hodnotenia kvality školy

Škótsky model výrazne posilňuje hlas žiaka pri hodnotení kvality školy.

Prvky nad rámec ŠŠI:

1. Žiak ako aktívny partner hodnotenia

Žiaci sa podieľajú na:

- sebahodnotení vlastného učenia,
- hodnotení školy,
- formulovaní návrhov na zlepšenie.

Slovenský systém získava názory žiakov prostredníctvom dotazníkov, avšak ich aktívna účasť na procesoch zlepšovania školy nie je explicitným indikátorom kvality.

2. Profilovanie žiakov

Škótske školy vytvárajú komplexné profily žiakov zachytávajúce:

- akademický pokrok,
- silné stránky,
- osobnostný rozvoj,
- mimoškolské úspechy.

V slovenskom systéme sa hodnotenie zameriava prevažne na vzdelávacie výsledky a správanie žiakov.

3. Peer assessment a sebahodnotenie žiakov

Súčasťou vyučovania je pravidelné sebahodnotenie a rovesnícke hodnotenie.

Tieto prístupy sa na Slovensku využívajú individuálne podľa školy alebo učiteľa, ale nie sú súčasťou hodnotiaceho rámca kvality školy.

4. Oblasť: Wellbeing a podpora žiakov

Škótsko považuje wellbeing za jednu zo základných podmienok kvality vzdelávania.

Prvky nad rámec ŠŠI:

1. Wellbeing ako samostatná oblasť kvality

Školy systematicky sledujú:

- pocit bezpečia,
- psychickú pohodu,
- sociálne vzťahy,
- podporu duševného zdravia.

Slovenský systém venuje pozornosť klíme školy, avšak wellbeing ako samostatná dimenzia kvality školy nie je komplexne rozpracovaný.

2. Pastoračná starostlivosť

Škótske školy disponujú systémom osobnej podpory žiakov prostredníctvom špecializovaných pracovníkov a mentorov.

V slovenskom systéme existujú poradenské služby, ale pastoračná starostlivosť nie je samostatným indikátorom kvality školy.

5. Oblasť: Externá evaluácia orientovaná na zlepšovanie

Významným prvkom škótskeho modelu je rozvojový charakter inšpekcie.

Prvky nad rámec ŠŠI:

1. Inšpekcia ako podpora zlepšovania školy

Externé hodnotenie sa nezameriava iba na identifikáciu nedostatkov, ale aj na:

- identifikáciu príkladov dobrej praxe,
- odporúčania na rozvoj,
- podporu dlhodobého zlepšovania školy.

Slovenská školská inšpekcia postupne posilňuje rozvojový rozmer svojej činnosti, avšak škótsky model ho považuje za jeden zo základných princípov fungovania systému.

2. Prepojenie externého a interného hodnotenia

Škótski inšpektori vychádzajú pri hodnotení školy zo zistení jej vlastného sebahodnotenia.

V slovenskom systéme nie je kvalita sebahodnotenia školy samostatným predmetom hodnotenia v takej miere ako v Škótsku.

Záver

Z porovnania vyplýva, že škótsky systém hodnotenia kvality škôl obsahuje viacero prvkov, ktoré by bolo možné adaptovať do slovenského prostredia. Za najvýznamnejšie možno považovať vytvorenie jednotného rámca sebahodnotenia škôl, systematické využívanie dát pri riadení školy, posilnenie participácie žiakov na hodnotení kvality, dôslednejšie sledovanie wellbeingu a silnejšie prepojenie externej evaluácie s procesmi zlepšovania školy. Tieto prvky by mohli prispieť k transformácii hodnotenia kvality zo systému orientovaného primárne na kontrolu na systém podporujúci kontinuálny rozvoj škôl a zvyšovanie kvality vzdelávania.